

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

9

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Odgovorni urednik: Franjo Horvatić

Urednik, lektura, korektura: Zorko Marković

Redaktura, tehnički urednik: Marijan Špoljar

Naslovna stranica: Mladen Jakupec

Muzejski vjesnik izlazi jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.
Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

Nakladnik

Centar za kulturu, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1986.

BROJ 9 – VELJAČA 1986.

GOD. IX

Kao što je već spomenuto, u sklopu biblioteke se nalazi veći broj naših i stranih časopisa i periodika. Posebno su interesantna naša izdanja koja su pokazatelj prirodnoznanstvenog rada i objavljivanja rezultata. Glasnik Hrvatskoga naravoslovnoga društva počeo je izlaziti u Zagrebu godinu dana nakon što je osnovano društvo, 1885. godine. Mi posjedujemo dosta brojeva počevši od druge godine izlaženja, tj. od 1887. Isto tako tu su stariji brojevi Prirode – časopisa za popularizaciju nauke; Nastavni vjesnik – Zagreb, godišta XV do LI; Rad JAZU – matematičko prirodoslovni razred, većina svezaka u razdoblju od 1874. do 1928. godine; Prirodoslovna istraživanja Kraljevine Jugoslavije, Zagreb, godišta 1924., 1930., 1933., 1934.

Jasna Tomičić, Gradski muzej Varaždin

ZBIRKA DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA VARAŽDIN

Povijest Varaždina, centra kulturnog, političkog i privrednog života sjeverozapadne Hrvatske, slobodnog kraljevskog grada i sjedišta bana, poput sjene pratili su mnogi manji ili veći požari. Iz nepažnje planula je iskra, pretvarala se u plamen koji je progutao kuće, stajale i cijele ulice. Mnoge su kuće Varaždina u prošlosti bile drvene ili su gornje katove imale iz drva i bile pokrivene slamom ili šindrom. Nije dugo trebalo i sve se pretvorilo u plamenu buktinju. Zbog toga bilježe se u Varaždinu požari u kojima su progutani i cijeli kvarotovi grada (1582, 1649. itd.).

Materijalni gubici koji su nastajali požarom potakli su Varaždinca da se i ujedine u gašenje požara. Svatko tko je postajao varaždinskim građaninom i službenici magistrata polagali su zakletvu u kojoj je među ostalim pisalo... »zvun toga, ako vu koji strani Varasza odeny bisze pripetil na takovoga gassenye marljivo priszkocsiti terszil sze budem«... a što je vidljivo iz gradskog statuta iz 1757. godine.

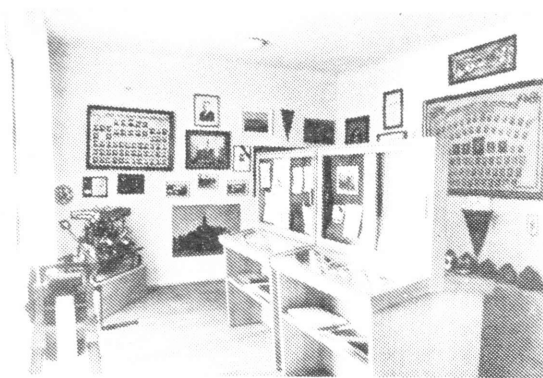
Desetak godina kasnije, 1767. godine po nalogu carice Marije Terezije hrvatski je ban Franjo Nadaždi izdao »Osnovu, kako bi se mogli spriječiti požari u slobodnim kraljevskim gradovima, u većim mjestima i trgovištima«. Izgleda da ta Osnova nije bila sasvim jasna jer su nakon toga donijeti mnogi Požarni redovi.

Osnovni nosioci gašenja u ono vrijeme trebali su biti cehovi jer se računalo da su oni najbolje organizirani. Njima su pomagali i ostali građani. Ipak, po broju požara može se zaključiti da organizacija nije bila najbolja. Niti katastrofalni požar Varaždina 1776. godine nije ništa promijenio. Skoro nakon svakog većeg požara gradski je magistrat razmatrao uzroke i donosio nove odluke ili Požarne redove.

Što se više bližilo 19. stoljeće članovi cehova sve su s manje volje sudjelovali u gašenju požara. Kada su službeno dokinuti cehovi, 1859. godine, »Patentom o slobodnom obrtu« nije postojala više niti najmanja osnova za organizirano gašenje požara. Da bi se napravio makar kakav red, u Varaždinu je nastao 1859. godine »Redarstveni požarni red« u kojem se po prvi puta u povijesti Varaždina i na Balkanu javlja naziv »... dobrovoljni branitelj«.

Strana izdanja su i u ovom slučaju brojnija. Bit će spomenuta samo neka: Die Wunder der Natur, Wien, šezdesetak brojeva; Die Wunder der Welt, Stuttgart, Berlin, Leipzig, Wien, pedesetak brojeva; Zeitschrift für Wissenschaftliche Zoologie, Leipzig, 1882. do 1884.; Verhandlungen zoologisch – botanischen Gesellschaft, Wien, 1864. do 1887. i druga.

Ovaj vrijedan poklon, dio ostavštine Franje Koščeca, zajedno s novijom literaturom s područja biologije, a posebno entomologije, koja se nalazi u Entomološkom odjelu GMV, čini vrijednu stručnu biblioteku koja će se i dalje nadopunjavati.

Zbirka Dobrovoljnog vatrogasnog društva Varaždin (foto: D. Puttar)

Varaždinac Oton Mayer na radu u Njemačkoj upoznao se s radom dobrovoljnih vatrogasnih grupa pa je svom ocu u Varaždin poslao Upute o osnivanju vatrogasne društvene organizacije. Njegov otac Ferdinand odmah je oko sebe počeo okupljati oduševljenike u čemu su mu posebno pomagali Antun Polansky i Vinko Zagursky. Gradskom magistratu uputili su molbu da im se odobri slobodno djelovanje. Uz svesrdno zalaganje gradskog kapetana Vjekoslava Zadravca gradski je magistrat 17. 6. 1864. godine svojom odlukom osnovao »Prvo dobrovoljno vatrogasno društvo u Hrvatskoj«, koje je na samom osnutku brojalo 156 članova. Po tome Varaždin ne zaostaje za mnogim gradovima u svijetu, a društvo je osnovano čak dvije godine prije od istovrsnog društva u Londonu. Varaždin su ubrzo slijedili i drugi gradovi u Hrvatskoj.

Jedan od prvih zadataka društva bio je da dobro organiziraju službu pa su grad podijelili u 5 okruga i izgradili vatrogasno spremište za kola i štrcaljke, te odredili znakove za uzbunu. Uz pomoć magistrata i dobrovoljnih priloga članova društva nabavljeno je i nešto nužno potrebnog inventara. Ukoliko je koja obližnja općina zatražila pomoć varaždinskog društva

Snimak iz postava zbirke (foto: D. Puttar)

gasili su požare i izvan Varaždina. Vatrogasci su bili prisutni i kod svih javnih priredbi u Kazalištu pa su za to izradili i posebna pravila.

Unutar društva odvijao se bogat društveni život. osnovana je limena glazba, organizirani su plesovi i drugo. Često su bili pozivani i van granica naše zemlje na proslave drugih vatrogasnih društava.

Prvo hrvatsko dobrovoljno vatrogasno društvo (zbor) konačno je 1883. godine došlo i do vlastitog objekta i to u rodnoj kući poznatog glazbenika Ivana Padovca. Kako taj objekt nije u potpunosti odgovarao potrebama društva, nastojali su i nadalje doći do drugog objekta. Kupnjom novog objekta društvo je zapalo u tešku financijsku krizu pa je došlo u pitanje njihovo daljnje postojanje. Uz pomoć varaždinske općine dugovi su sanirani i društvo je moglo nastaviti radom. Unutar društva u to vrijeme nisu bili najbolji odnosi, što se očitivalo u neposlušnosti vatrogasaca prema svom zapovjedniku Šnappu koji je na kraju morao dati ostavku. Novi duh i napredak društva postigao je tek novi zapovjednik Bogdan Svoboda. Uz poboljšanu financijsku situaciju oživljava ponovno i društveni život unutar društva.

Od 1923. godine u zgradi Vatrogasnog doma stalno su boravili mladi vatrogasci u smislu dežurne službe što je prvi primjer takovog načina rada u našoj zemlji.

U teškim godinama pred drugi svjetski rat Vatrogasno društvo iz Kučana postalo je jedan od centara u kome su djelovale napredne snage našeg društva. Od 38 članova društva tri četvrtine postali su borci NOB-a. Među njima posebno se isticao Florijan Bobić. U vrijeme okupacije ukida se Upravni odbor društva u Varaždinu i dr. Branko Svoboda prestaje biti predsjednik društva. U vrijeme borbe za oslobođenje zemlje borcima su se pridružili i mnogi varaždinski vatrogasci koji su dali i svoje živote. Nova era društva započeta je nakon oslobođenja.

1964. godine svečano je u Varaždinu proslavljena 100. obljetnica osnivanja društva. Tom prilikom je odlučeno da se u prostorijama Doma osnuje mala muzejska zbirka čijoj se realizaciji pristupilo već naredne godine.

Predmeti muzejske zbirke razmješteni su u tri manje prostorije. Sve najvrednije iz povijesti društva, što se do tog vremena moglo skupiti, nalazi se u zbirci. Iz mnoštva izloženih eksponata treba posebno istaknuti staru zastavu iz 1869. godine, s vrpcom kume zastave Josipe Veber. Zastava se do osnutka zbirke čuvala u Gradskom muzeju. Zastava je izrađena iz crvene svile i obrubljena. S jedne strane nalazi se grb Varaždina, a s druge lik sv. Florijana. Druga izložena zastava dar je Vatrogasnog saveza Jugoslavije u povodu 90. godišnjice postojanja društva. Počasno mjesto u zbirci dato je bisti Mirka Kolarića, autora prvog Vježbovnika na hrvatskom jeziku iz 1894. godine.

Nizom fotografija obilježeni su osnivači, javne vježbe, upravni odbor i dr. U vitrinama su izloženi razni časopisi, novine, pravila i službeni propisi iz povijesti društva. Na žalost, sačuvano je samo jedno Godišnje izvješće društva. Posebnu pažnju pobuđuju stare sprave, kacige i kape. Dio materijala posvećen je obitelji Svoboda koja je na čelu društva bila punih 46 godina. Među mnogim diplomama i medaljama doijeljenima društvu istaknuto mjesto zauzima Orden zasluga za narod sa zlatnim vijencem, dobiven ukazom predsjednika Tita. Uramljeno je i pismo predsjednika Tita u kojem zahvaljuje na pozivu društva da sudjeluje na Godišnjoj skupštini u povodu 100. obljetnice postojanja.

S obzirom na to da društvo posjeduje još cijeli niz predmeta, želja im je da se zbirka proširi za još nekoliko prostorija. Članovi društva zbirku su postavili s mnogo ljubavi i znanja. Redovito je održavaju, čuvaju i nadopunjuju. Steta je što je zbirka tako malo poznata javnosti, i to ne samo one izvan Varaždina već i u samom gradu.